

OSTLÄNKEN – FÖRHISTORIA OCH TORPARE VID BLINDKÄLLAN

Arkeologisk utredning etapp 2 inom fastighet Ekla 1:5,
Bogsta socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län

JOSEFINE LÅÅS

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3594

ARKEOLOGIKONSULT
Karins väg 5
194 61 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Översikt över utredningsområdet tagen med drönare. Foto från väster.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:
Fastighetskartan: © Lantmäteriet
Terrängkartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2022
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

OSTLÄNKEN – FÖRHISTORIA OCH TORPARE VID BLINDKÄLLAN

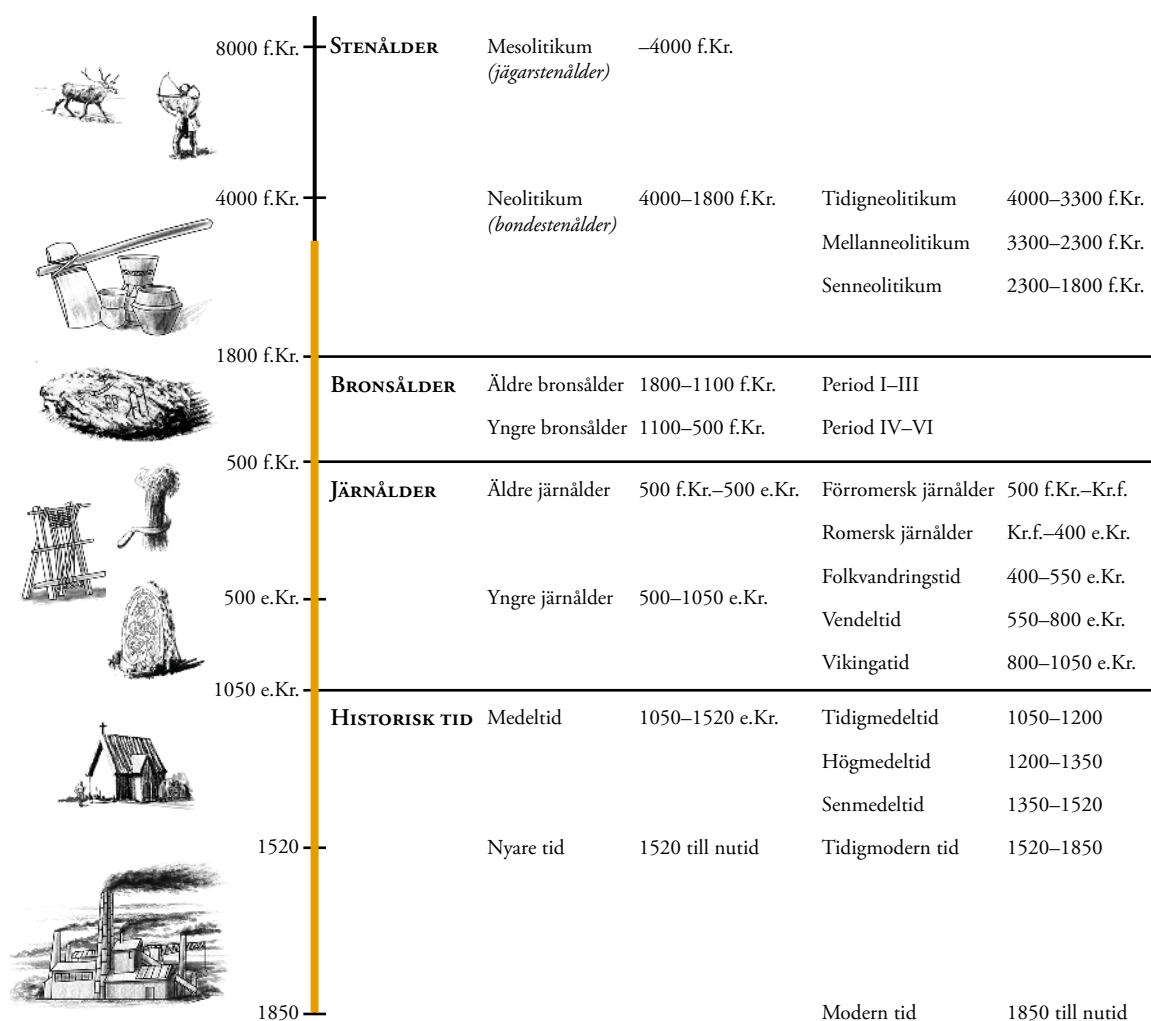
Arkeologisk utredning etapp 2 inom fastighet Ekla 1:5,
Bogsta socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län

JOSEFINE LÅÅS

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3594

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

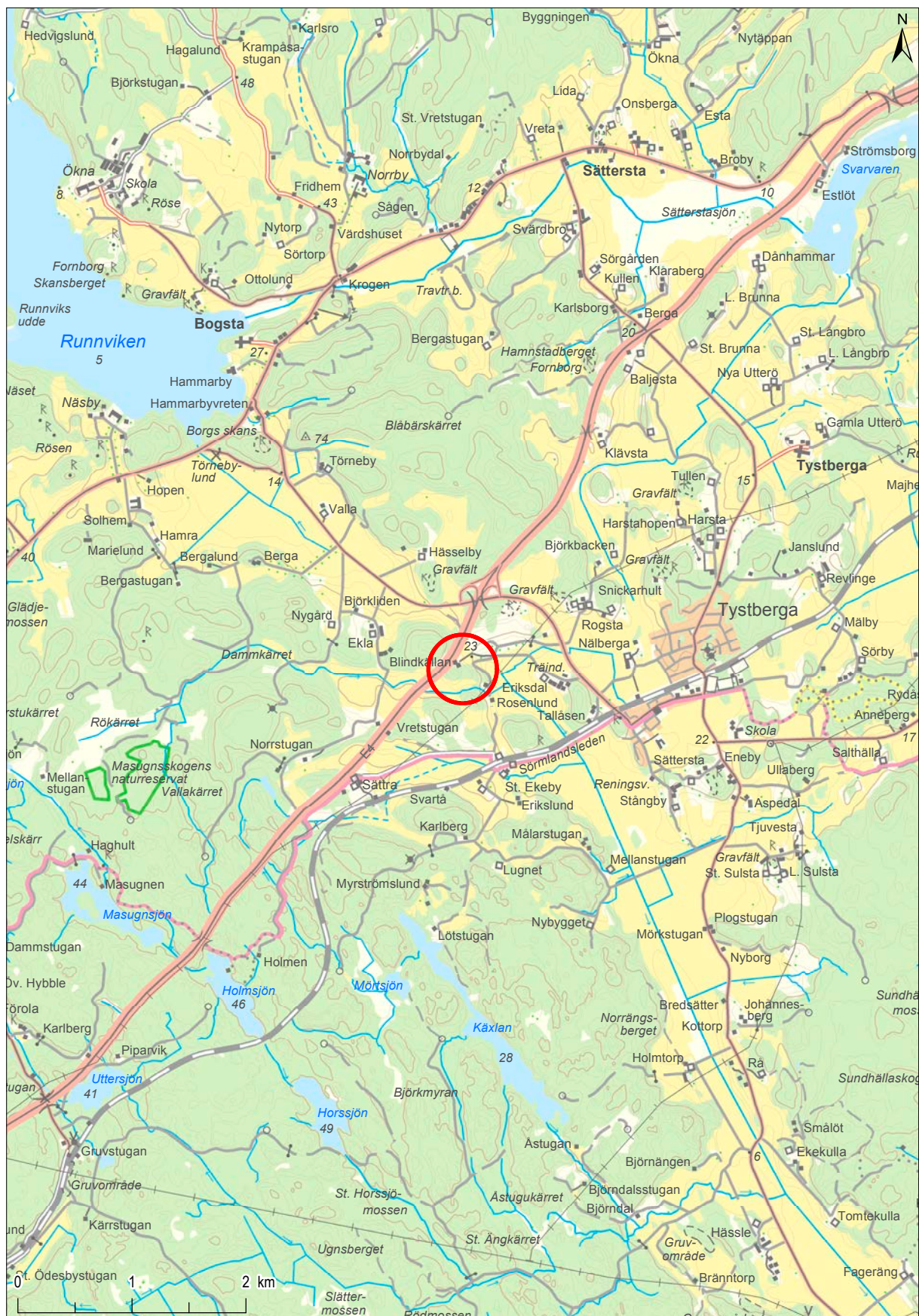
eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	8
GENOMFÖRANDE	10
RESULTAT	10
Arkiv- och kartstudier torpet Blindkällan.....	10
Fältarbete – Härdar från stenålder och bebyggelse från medeltid?.....	16
AVSLUTANDE DISKUSSION	18
Arkiv- och kartstudier.....	18
Registrering i Kulturmiljöregistret.....	18
REFERENSER	20
Litteratur	20
Arkiv.....	20
Historiskt kartmaterial	20
Digitala källor	21
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	22
BILAGOR	23
Bilaga 1. Schakt	23
Bilaga 2. Kontexter	26
Bilaga 3. Arkeobotanisk analys – Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult.....	27
Bilaga 4. ¹⁴ C-analys – International Chemical Analysis Inc. (ICA).....	28

Figur 1. Platsen för den arkeologiska utredningen väster om Tystberga i Nyköping. Mot bakgrund av Terrängkartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult utförde under perioden 22–24 augusti 2022 en arkeologisk utredning etapp 2 vid bebyggelsen Blindkällan inom fastighet Ekla 1:5 i Bogsta socken, Nyköpings kommun (figur 1). Utredningen genomfördes med anledning av att Trafikverket planerar att uppföra ny järnväg, Ostlänken. I uppdraget ingick även en arkiv- och kartstudie, i syfte att klargöra torpet Blindkällans historia och dess olika placeringar i området över tid. Utredningen berörde dels befintlig och raserad bebyggelse i västra delen, dels igenlagd åker i östra delen av området.

Det utredda området omfattade cirka 8 270 m², där 31 schakt grävdes. I områdets nordöstra del påträffades boplatsslämningar i form av stolphål och härdar. Två härdar daterades till mitten av bondestenålder och ett stolphål fick en datering till vikingatid – tidigmedeltid. Inga spår av torpet Blindkällan eller någon annan historisk bebyggelse påträffades. Kombinerade arkiv- och kartstudier kunde i viss mån belysa torpet Blindkällans historia och i vilka skeden torpet har fått sina olika placeringar.

Efter utförd utredning nyregistrerades de tidigare okända boplatsslämningarna (L2022:6581). Inga fynd framkom i samband med utredningen.

INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen Södermanland genomfört en arkeologisk utredning etapp 2 vid bebyggelsen Blindkällan, inom fastighet Ekla 1:5 i Nyköpings kommun, Södermanlands län (figur 2). Utredningen föranleddes av att området låg inom den sträcka där Trafikverket planerar att uppföra ny järnväg, Ostlänken.

Uppdraget innefattade även en fördjupad kart- och arkivstudie av torpet Blindkällan, i syfte att försöka klargöra mer om torpets historia och dess olika placeringar över tid.

Figur 2. Översikt över hela utredningsområdet, med befintlig och raserad bebyggelse närmast i bild. I övre delen anas den igenlagda åker som också sökschaktades vid utredningen. Foto från väster.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet berörde dels befintlig bebyggelse (Blindkällan 1), dels ett område med raserad bebyggelse, liksom en större yta med igenlagd åkermark som låg i öst – västlig sluttning. Utmed områdets södra del löpte ett bergigt skogsparti, där bland annat ett dike anlagts och massor påförts under senare tid. Massorna verkade sedan ha använts som körväg.

Platsen har ingått i ett flertal utredningar, där flera objekt av intresse har pekats ut (figur 3). I samband med tidigare utförda utredningar i området (Björklund och Hed Jakobsson 2015; Hjulström 2020) har området pekats ut som möjlig fornlämning och boplatzlämningar påträffades även under utredningen 2018 (Hjulström 2020). Vid utredningen år 2018 daterades även två anläggningar strax norr om det nu aktuella området (L2019:829 och L2019:830). En härd daterades då till bronsålder och en nedgrävning till senmedeltid – tidigmodern tid.

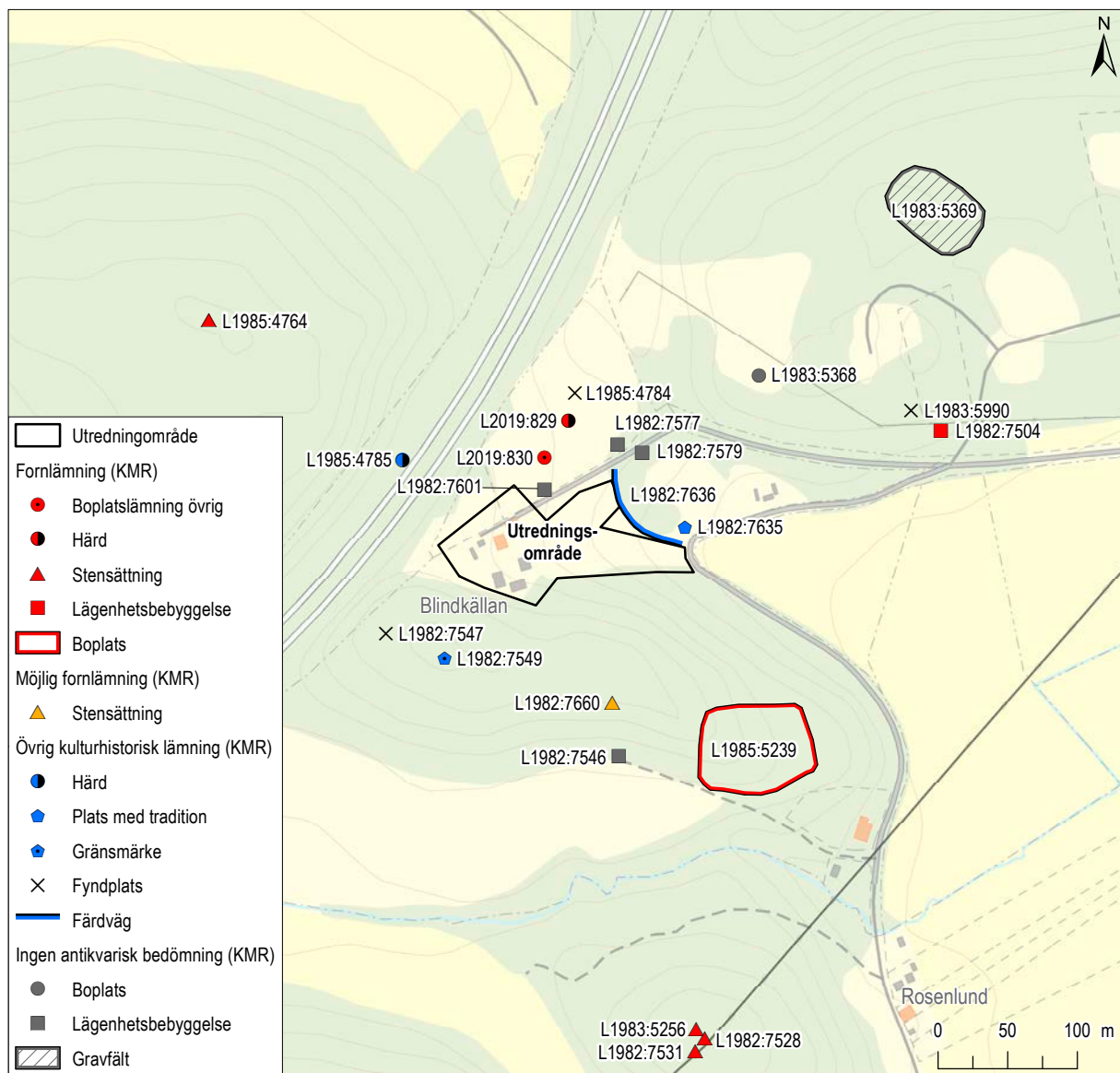
Vid tidigare utredning i anslutning till torpet Blindkällans läge från 1844 års karta påträffades inga spår av torpet. En kompletterande utredning utfördes även 2021, där ett delområde (AK objekt 46 och 47) tangerade torpet Blindkällans utpekade läge enligt

Figur 4. Den äldre färdväg (L1982:7636) som än idag går att se på platsen. Foto från nord – nordväst.

Objekt-nr (AK) Lämnings-nr (KMR)	Lämningsstyp	Beskrivning från utredning/ Kulturmiljöregistret (KMR)
AK46	Boplatsläge	Väst – östlig riktning. 32–40 m.ö.h. Beläget i ängsmark bevuxet med sly och enstaka träd. Utredningsgrävd med fyra schakt 2021 (Norrgrén 2021).
AK47/L1982:7546	Lägenhetsbebyggelse	Torp, uppgift om. I slänten finns några stensamlingar, troligen röjsten, som kan ha en koppling till torpet. I övrigt syns inga spår. Vid sökschaktning 2021 påträffades inga spår och torpet tolkades ha odlats bort (Norrgrén 2021:23).
AK55/L1982:7601	Lägenhetsbebyggelse	Torp, uppgift om. Läget för torpet Förderfart på karta från 1844.
AK56/L1982:7577	Lägenhetsbebyggelse	Läge för torpet Förderfart på karta från 1789. Inga synliga lämningar på platsen. Platå med isälvsavlagringar ovanför sluttning i SÖ. Igenlagd åkermark. Kllor: Laga delning, Ekla, 1789 (LMS akt C8-5:4); Laga skifte, Ekla, 1844 (LMS akt C8-5:6). Björklund & Hed Jakobsson 2015.
AK57/L1982:7579	Lägenhetsbebyggelse	"Uppgift om torp (Blindkällan) enligt karta från 1844 (Laga skifte, Ekla 1844, LMS akt C8-5:6). Vid schaktning i samband med arkeologisk utredning etapp 2 år 2018 (Hjulström 2020) visade det sig att området påverkats av markberedning. Det fanns inte några spår kvar av torpet. (Hjulström 2020:45). Torp, uppgift om. Läge för torpet Blindkällan på karta från 1844. Inga synliga lämningar på platsen. Kant av platå med isälvsavlagringar ovan sluttning i SÖ. Ängsmark. Källa: Laga skifte, Ekla, 1844 (LMS akt C8-5:6) Björklund & Hed Jakobsson 2015.
AK58	Boplatsläge	Boplatsläge, ca 230x60 m (NÖ–SV), avgränsat av utredningsområdets gräns i NV. Avsatser och flacka NÖ-sluttningar på isälvs sediment med inslag av lermark i N och berg i dagen vid bebyggelse i SV. 22–38 m.ö.h. Fynd av grönstensyx (RAÄ Bogsta 136:1) och uppgift om härd (Bogsta 137:1) utanför utredningsområdet. Igenlagd åker, i SV tomtmark (Blindkällan). Björklund & Hed Jakobsson 2015:57.

Figur 3. Observationer från tidigare utredningar i anslutning till undersökningsområdet.

Figur 5. Utredningsområdet och närliggande lämningar enligt Kulturmiljöregistret (KMR). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:5 000.

karta från 1789 (L1982:7546). Inga spår av torpet eller andra förhistoriska eller historiska lämningar påträffades dock i samband med utredningen (Norrgrén 2021).

Närmast utredningens nordöstra del finns en äldre färdväg registrerad (L1982:7636), vars sträckning finns belagd redan på 1789 års karta över Laga delning och fortfarande var väl synlig vid utredningstillfället (figur 4 och 5). Direkt väst om området finns en plats med tradition registrerad, där platsen för Folkets hus, uppfört av rallare, anges ha legat år 1912 (L1982:7635).

I anslutning till utredningsområdet finns även två utpekade lägen för ett annat torp, i befintlig beskrivning kallad Förderfart. Dels har dess läge enligt karta från år 1789 pekats ut (L1982:7577), dels dess placering från 1844 års karta (L1982:7601). Även två olika utpekade områden för torpet Lövhagen finns registrerade strax nordväst om utredningsområdet. Utöver lägenhetsbebyggelsen finns ett flertal gravfält och boplatser på platsen, liksom flera spridda fyndplatser och ensamliggande hårdar och stensättningar samt ett gränsmärke (figur 5).

GENOMFÖRANDE

Schakten grävdes skiktvis ned till orörd undergrund eller anläggningsnivå. I de fall där lämningar eller möjliga lämningar framkom utökades schakten, i syfte att möjliggöra en bedömning av lämningens karaktär och klargöra dess utbredning. Ungefär hälften av anläggningarna undersöktes till 50 % och i ett urval av dessa samlades jordprover in för vedarts- och makrofossilanalys. Från dessa prover skickades sedan lämpligt material in för ¹⁴C-analys.

Schakten och de framkomna anläggningarna dokumenterades genom inmätning med GPS, foto-grafering och skriftlig beskrivning. I samband med schaktning genomfördes även metalldetektering. Översiktsfoton togs även med drönare. Inmätningar och beskrivningar överfördes sedan till ett GIS-baserat verktyg (SiteWorks) för vidare bearbetning (figur 6). Kartstudierna genomfördes med hjälp av Lantmäteriets sökfunktion Historiska kartor.

Arkivstudierna utfördes med hjälp av Arkiv Digital och Digitala forskarsalen hos Riksarkivet där mantalslängder, husförhörlängder, församlingsböcker och dödböcker berördes översiktligt.

Eftersom utredningen delvis utfördes inom både riven och ännu kvarstående bebyggelse var en stor del av ytan påverkad och förstörd av moderna ingrepp. Framför allt framkom i områdets västra del flertalet ledningsnedgrävningar, men även nedgrävningar och utfyllnader för både huskonstruktioner och vägbank förekom. Inom tomten för Blindkällan 1 visade dessutom stora nivåskillnader på att omfattande markarbeten genomförts under modern tid, med bland annat källarnedgrävning, uppförda stenmurar, asfalterade nedfarter och påförda massor (figur 7).

Efter avslutad undersökning täcktes anläggningarna med markduk innan samtliga schakt fylldes igen.

RESULTAT

Arkiv- och kartstudier torpet Blindkällan

Under första skedet av arkiv- och kartstudierna uppstod lätt förvirring, då det visade sig finnas två torp som heter Blindkällan i Tystberga. Det som har berörts i denna undersökning låg dock ursprungligen i Bogsta socken, och uppges ha flyttats vid två tillfällen. Var namnet Blindkällan har sitt ursprung i har inte gått att fastställa i samband med utredningen, men möjligen har det något att göra med att området sedan tidigare kallades "Blinngatibacken".

Arkivstudier

Det äldsta belägget för Blindkällan i Bogsta sockens mantalslängder är från 1782. Torpet bebos då av Pär Pärsson och hans hustru. I längden listas frälsetorpen för sig men skatte- och kronotorpen står alla under rubriken *Torp* och man kan inte avgöra vilken jordnatur Blindkällan har. Lite senare i längderna kan man utläsa att det är ett kronotorp.

1785 uppges Erik Jönsson bo i Blindkällan, längden för 1786 saknas och mellan 1787 och 1789 finns i stället en Brita Ersdotter. I Husförhörlängden från år 1787 står det att Erik Jönsson har en dotter som heter Brita, och att de flyttar till Ludgo 29 november samma år. Kanske är det Eriks dotter Brita som står kvar i längden?

Mellan år 1790 och 1795 bebos Blindkällan av Anders Ersson med hustru. I 1795 års längd uppges mannen vara "illa sjuk" och åren där efter, fram till och med 1802, redovisas bara hustrun. Enligt husförhörlängderna lever dock maken. Orsaken till att han inte redovisas i mantalslängden är sannolikt att han är så pass sjuk att han inte är arbetsför och därmed inte ska betala skatt. Samma förhållande gäller Erik Jönsson och hans hustru som flyttar in 1808.

Under 1800-talets början bor en stor mängd personer i torpet under kortare perioder. År 1816 uppges det vara öde i mantalslängden. Detta syns dock inte i husförhörlängden där en familj flyttar ut och en annan in just 1816.

Figur 6. Ett dräneringsdike mäts in i ett av de schakt som togs upp inom Blindkällan 1. Foto från sydväst.

Figur 7. Översiktsfoto över befintlig bebyggelse vid Blindkällan 1. På bilden syns de ännu stående byggnaderna på tomten, liksom de murar och nedgrävningar för källare och ramper som anlagts. Foto från öster.

I husförhörlängdens register från åren 1824–1830 uppges Blindkällan vara öde 1830. I längden för åren 1831–1835 och 1836–1840 saknas det helt. I längden för 1841–1845 finns Blindkällan åter i registret med tillägget ”öde” men namnet är överstruket och man har skrivit dit ”Christinaholm” ovanför. Inne i själva längden står det ”Blindkällan eller Christinaholm” i rubriken. Torpet bebos då av före detta inspektor Anders Holm och hans hustru Christina Ramström som uppenbarligen ville ha sina egna namn på sitt boställe.

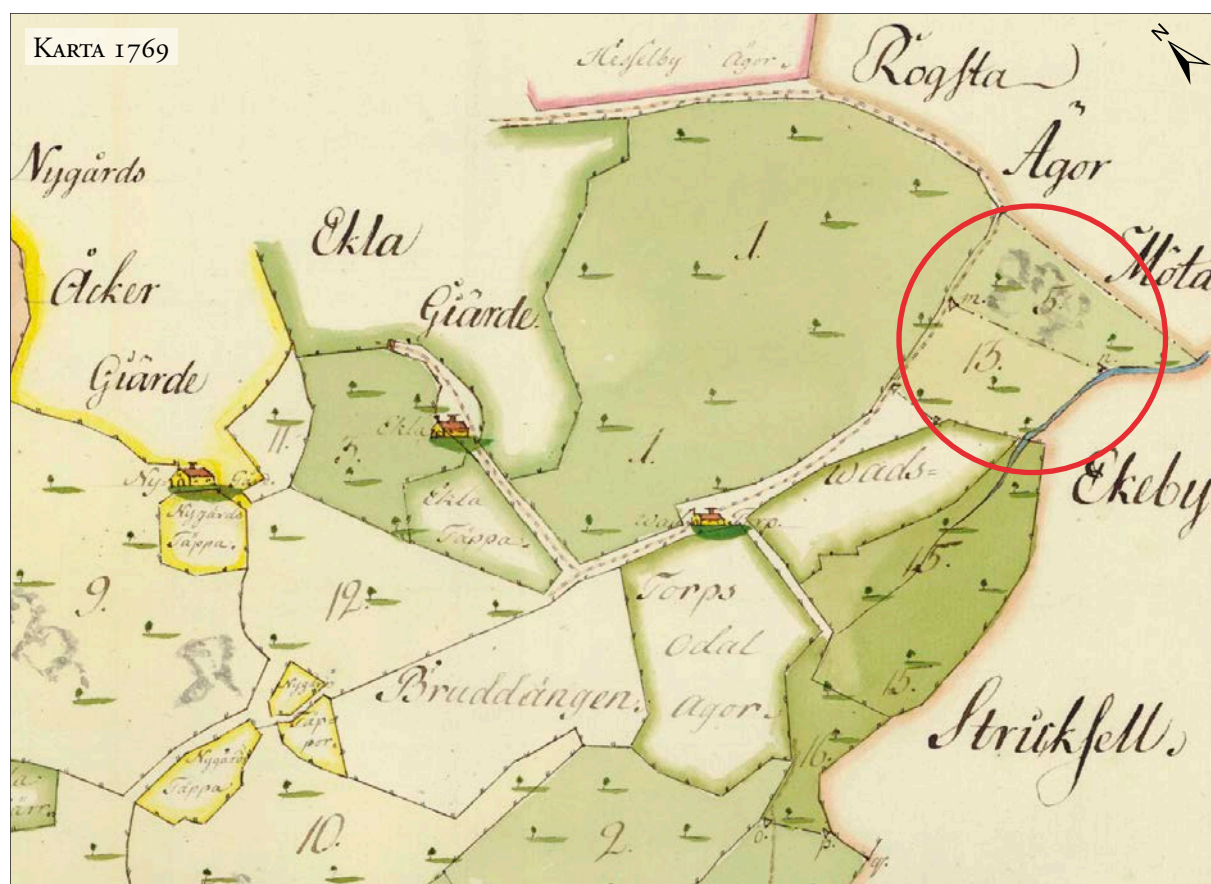
Från och med 1856 då inspektor Holm avlidit förekommer bara namnet Blindkällan igen. Efter lite turbulens med många ut- och inflyttningar flyttar Anders Peter Åström in med sin familj 1859. Han står då som ägare till torpet. Ny ägare 1866 blir Johan Eric Jansson med hustru Sofia Karolina Lindgren. De har inga barn men en fosterdotter. Från 1893 arrenderas Blindkällan av Erik Johan Eriksson med familj och de verkar bo där parallellt med Johan och Sofia. Efter Johans död 1901, året efter Sofia,

står Erik Johan Eriksson som ägare. Från denna tid omnämns Blindkällan som en ”från Ekla afsöndrad lägenhet”. Mellan 1910 och 1925 redovisas två enheter under Blindkällan, båda avsöndrade från Ekla.

Den sista familjen som kan ses i de tillgängliga församlingsböckerna flyttar in i juni 1946. Det är 24-åriga Rune Erik Gustavsson med 21-åriga frun Mary Linnea Margareta f. Axelsson. Ett år senare föds dottern Kerstin Margareta.

Kartstudier

På Storskifteskartan från 1769 beskrivs marken vid det aktuella utredningsområdet som ”nog bergigt men neder vid squallet något slätt”. Här åsyftas den å som löper i ungefär öst – västlig riktning söder om det markerade området (figur 8). ”Blinngatibacken” står skrivet invid beskrivningen, men inga torp finns ännu omnämnda på platsen. Bakgrunden till torpets namn Blindkällan har inte gått att hitta vid denna utredning, men möjligen kan namnet kopplas till just ”Blinngatibacken”.

Figur 8. Storskifteskarta över området från år 1769. Det aktuella området gäller de ytor (5 och 13) som på kartan är markerade med en röd cirkel. Inga torp är ännu omnämnda eller utritade på platsen. Kartan är inte rektifierad.

Figur 9. Storskifteskartan från år 1783, där torpet Blindkällan (det rosa området nere till höger i kartan) nämns för första gången i kartmaterialet. Kartan är inte rektifierad.

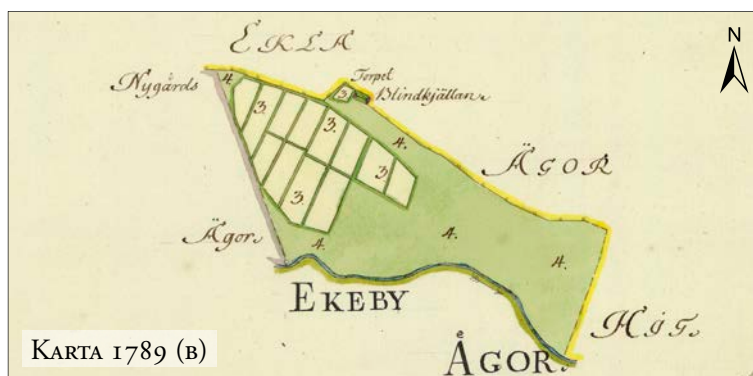
Första gången som den nu aktuella platsen för Blindkällan omnämns i kartmaterialet är på 1783 års storskifteskarta, vilket även sammanfaller väl med första gången torpet nämns i mantalslängderna, när torparen Pär Pärsson och hans hustru flyttar in 1782. Som parentes kan nämnas att man samtidigt uppför även en backstuga på platsen, kallad "Fördärvet", vilket är den lägenhetsbebyggelse som i befintliga beskrivningar i Kulturmiljöregistret benämns som "Förderfart". Vid en sökning på "Fördärvet" i ortnamnsregistret kan man se att det är ett ganska vanligt (och talande) namn på fattiga backstugor och karga ägor. Namnet har också tillkommit då det använts som en form av öknamn, i syfte att anspela på karaktären hos de som bodde på tomten. Inga uppteckningar om just detta "Fördärvet" gick dock att finna.

På kartan från 1783 kan man läsa att "Förderfwet och Blindgatsbacken nyttjas samfällt" och i anteckningarna invid kartan beskrivs sedan att "...hela Blindgatsbacken med det derå nyligen anlagde torpet Blindkällan samt 2 tunland 10 kapland af stora hagen, hwarå till näringställe finner vara funderadt nya backstugan Förderfwet kallad, genom wenlig förening blifwit till gemensamt nyttjande på behaglig tid..." Den mark som då "nyttjas samfällt" ligger på båda sidor om vägen. Den färdväg som fortfarande går att se på platsen finns ännu inte på kartan, eller är åtminstone inte utritad (figur 9).

Blindkällans och Fördärvets placeringar är dock inte tydligt utritade förrän vid upprättande av Laga delning från år 1789, då ägorna presenteras separat per torp utan ett större sammanhang (figur 10a och b). Här är marken mer tydligt uppdelat mellan torpen. Fördärvet, som nu benämns som torp i stället för backstuga, kan tydligt placeras rätt på kartan tack vare att färdväg L1982:7636 nu är medritad. Torpets läge stämmer då med dess placering i Kulturmiljöregistret, L1982:7577. Blindkällans faktiska placering är däremot betydligt svårare att placera rätt i landskapet. Viss riktning finns i det utritade vattendraget, men dessvärre finns inga större, sammanhängande kartor att tillgå från denna tid, vilket hade kunnat bidra till förståelsen av dess placering. Enligt beskrivning i Kulturmiljöregistret av torpets läge år 1789 (L1982:7546) ligger i så fall Blindkällan på andra sidan berget, cirka 200 meter söder om torpets läge år 1844 (L1982:7579).

En tolkning av kartmaterialet kan vara att den gemensamma marken som omnämns ovan brukades av torpet Blindkällan, men att själva torpet faktiskt stod i sydvästra utkanten av det område som omtalas på kartan, vid nu gällande markering för L1982:7546. Enligt kartan från 1789 hör till Blindkällan ett område med *"nyligen uppgjord mark wid Blindkjällan av sandjord"* (nr 3 på figur 10b). Invid finns också ett område där *"backar i täppan kunna til någon del tjena til uppodling"* (nr 4).

Fördärvet har även det en *"nys uppbrukad åker af sandjord"* (nr 6 på figur 10a), och invid finns även *"ett stycke kärr, nyttjas till slätter"* (nr 7). Områdena i anslutning till dessa utgörs av *"ett stycke mark som nyttjas till bete, med mycken små björk beväxt"* och *"backar i andra täppan, efwen med nog tät ung björkskog öfverlupne"* (nr 8 och 9).

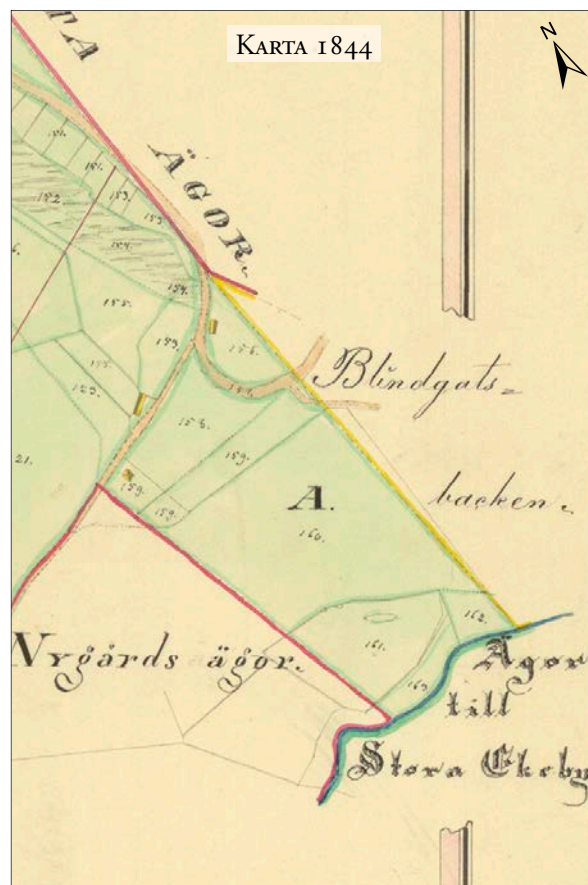

Figur 10a och b. Karta över Laga delning från år 1789, där Blindkällan och Fördärvet nu har markerats på kartan. Blindkällans exakta placering är dock svår att uttyda. Kartan är inte rektifierad.

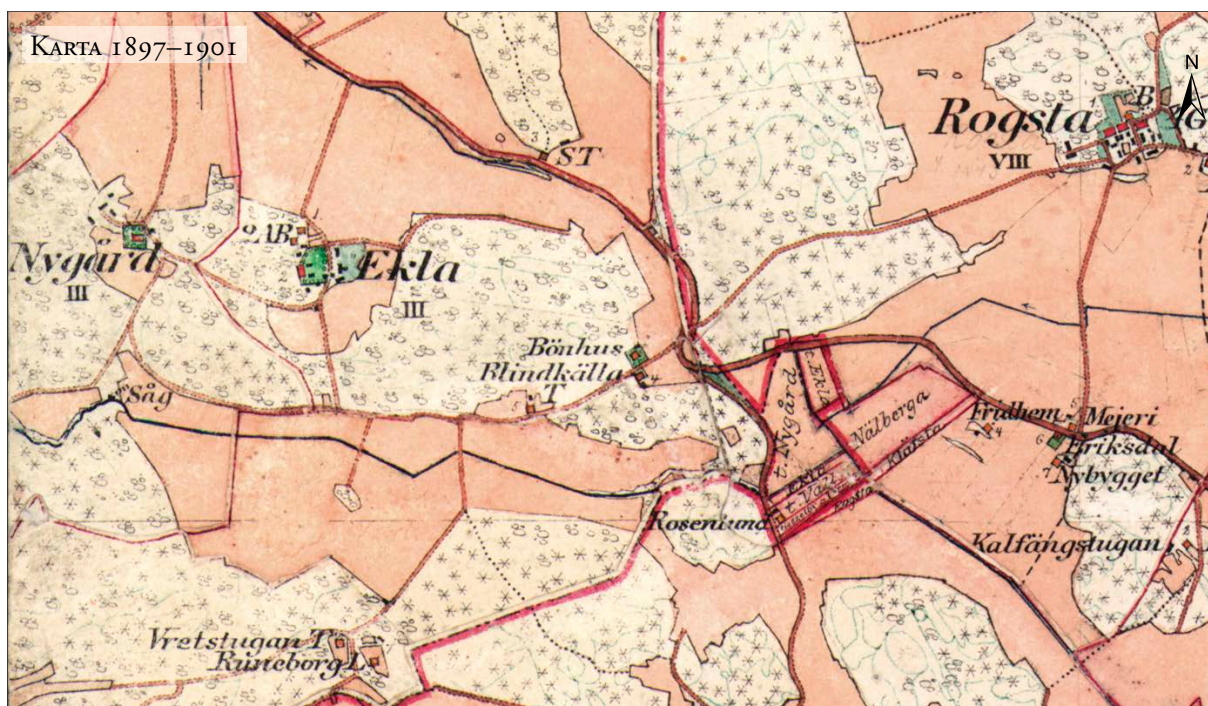
Därefter dröjer det fram till 1844 innan Blindkällan förekommer på en karta igen, då på 1844 års karta över Laga skifte (figur 11). Det är också någon gång under denna period som torpets läge har ändrats. Nu ligger torpet i stället norr om landsvägen (inom nr 156 resp, 157). Tack vare förteckningarna till en likadan karta från 1845 kan vi se att till Blindkällan hör två åkrar (nr 158 och 159), en skogsbacke (nr 160) och tre åkertäppor (nr 161–163).

Till ägorna har dessutom ännu en byggnad tillkommit, som är utritad på nordvästra delen av åkrarna (nr 159). Denna omnämns dock inte i förteckningarna. Även Fördärrets läge har ändrats under denna period, till det läge som anges i Kulturmiljöregistret – L1982:7601. Torpet har då flyttats knappt 60 meter sydväst om dess ursprungliga läge, men ligger fortsatt norr om vägen.

På häradsekonomiska kartan från 1897–1901 kan vi sedan se att Blindkällan nu flyttat upp till det område där den nya byggnaden tillkom på 1844 års karta, det vill säga den plats där befintliga bebyggelsen Blindkällan 1 står idag. Ingen bebyggelse finns utritad vid torpets tidigare läge. Torpet Fördärret är inte heller längre med på kartan, men däremot redovisas ett bönehus i närheten av dess tidigare läge (figur 12).

Figur 11. Karta över Laga skifte från år 1844. Blindkällan har nu två byggnader enligt kartan (se nr 156 och 159 på kartan).

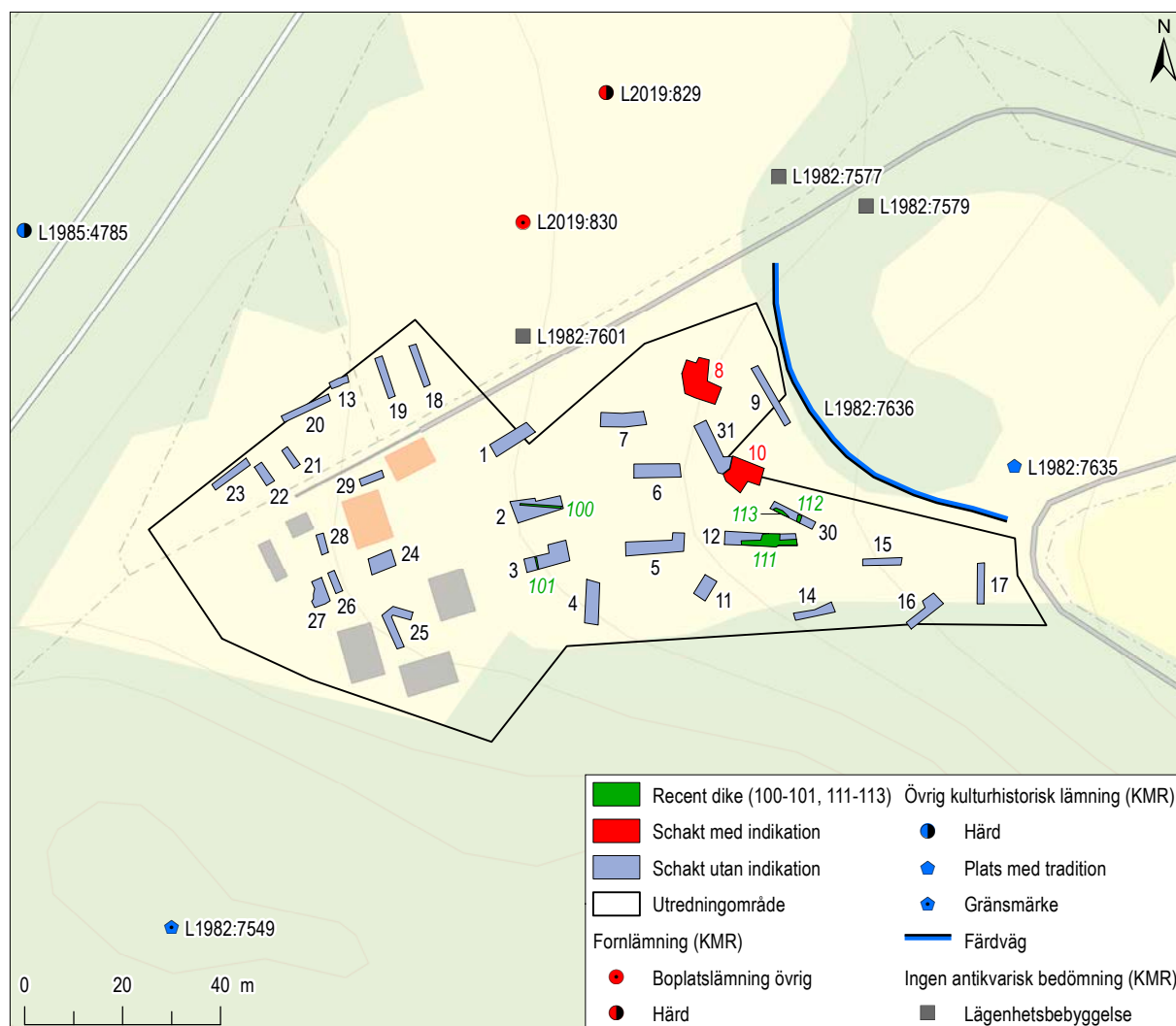
Figur 12. Del av häradsekonomen från år 1897–1901. Kartan är inte rektifierad.

Fältarbete – Härdar från stenålder och bebyggelse från medeltid?

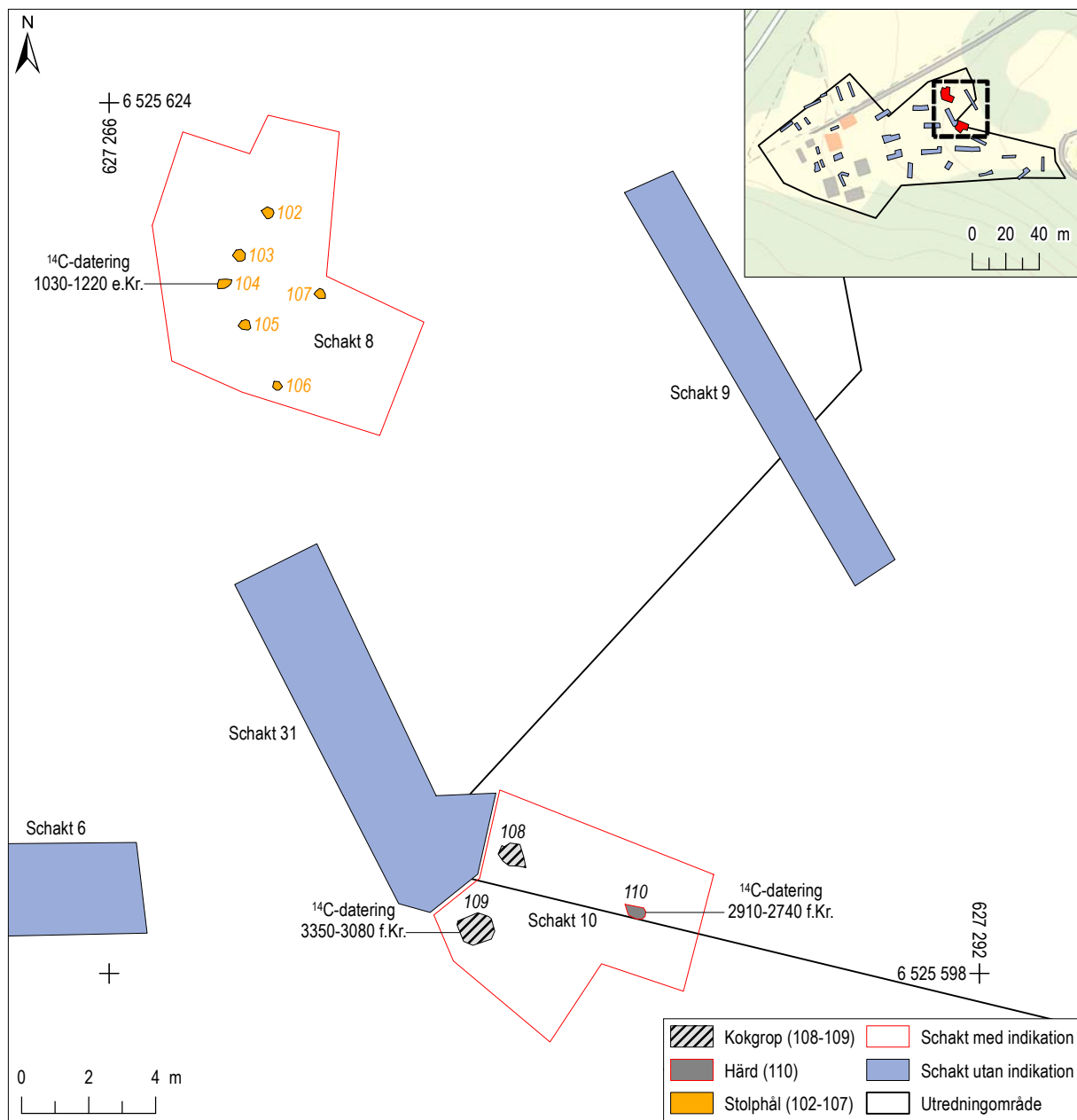
Vid utredningen grävdes 31 sökschakt som sammanlagt uppgick till cirka 600 m², dvs 7,2 % av utredningsområdet (figur 13). Inga fynd påträffades i något av dessa, varken vid metaldetektering eller i samband med undersökning. Endast två schakt uppvisade arkeologisk indikation, vilka låg i områdets nordöstra del och innehöll boplatslämningar med förhistorisk karaktär, i form av kokgropar, stolphål och en härd (bilaga 2). Samtliga anläggningar framkom samlat inom en cirka 27 x 12 meter stor yta i områdets nordöstra del. Av de nio påträffade anläggningarna undersöktes fem till hälften (figur 14). Tre av anläggningarna ¹⁴C-daterades, varav härden och en kokgrop båda daterades till mellaneneolitikum

(bondestenålder), medan ett av stolphålen daterades till slutet av vikingatid – högmedeltid. Ingen tydlig huskonstruktion gick att utröna utifrån stolphålen placering. Utseendet hos de delundersökta stolphålen skilde sig dessutom, vilket ytterligare försvårar tolkning.

I anslutning till den befintliga bebyggelsen i områdets västra delar påträffades inga fynd, spår av torplämning eller annat av antikvariskt intresse. Likaså påträffades inget av antikvariskt intresse i närheten av torpet Blindkällans tidigare placering från 1844 års karta (L1982:7579) eller torpet Förderfart från 1789 års karta (L1982:7577) i områdets östra del. Även de västra delarna som låg i anslutning till Förderfarts läge enligt 1844 års karta (L1982:7601) saknade indikationer på historiska lämningar.

Figur 13. De schakt som togs upp inom utredningsområdet. I nordöstra delen syns de schakt (8 och 10) där boplatslämningar påträffades. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1 500.

Figur 14. Schakt med arkeologisk indikation (8 och 10) där boplatsslämningar framkom, skala 1:200. Översikt mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:4 000.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Arkiv- och kartstudier

Baserat på de arkiv- och kartstudier som utförts kan vi se att det har hänt ganska mycket omkring torpet över tid (figur 15). Blindkällans olika lägen kan möjligen kopplas till två olika perioder under dess historia. Kanske kan det kopplas till den period då det står öde under 1830-talet och sedan plötsligt i stället går under namnet Christinaholm år 1841. När sedan torpet långt senare redovisas med två enheter under åren 1910–1925 kan det vara dels torpets läge från år 1844, dels läget för den befintliga bebyggelsen vid Blindkällan 1 som avses.

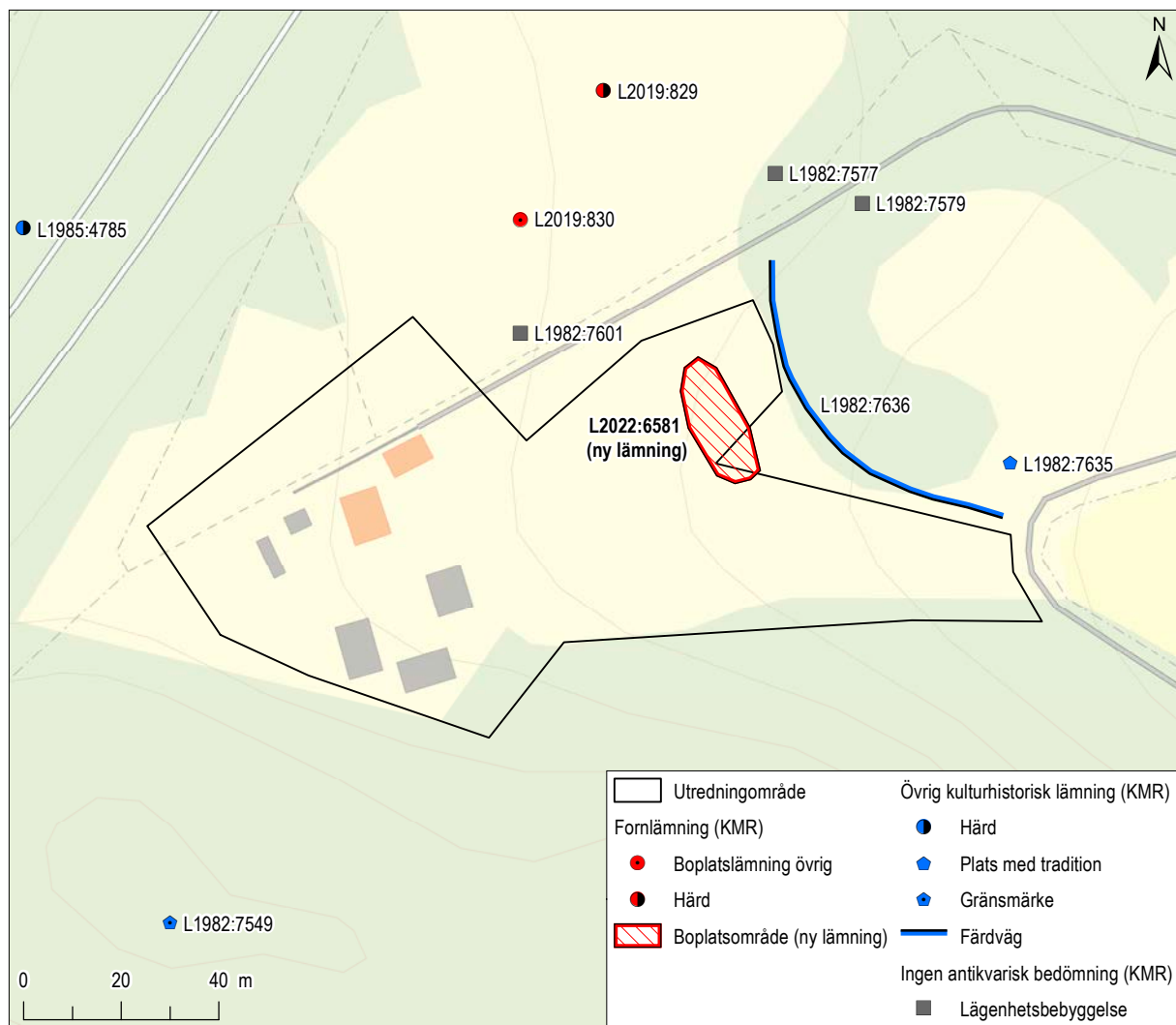
En tolkning skulle kunna vara att torpets läge enligt kartan från 1789 är det torp som står öde längre fram, under 1830–1840, innan det byter namn. Kanske är Christinaholm torpets nya läge? Alternativt att man helt enkelt anlagt ett nytt torp som fått ära namnet Blindkällan på den platsen.

Registrering i Kulturmiljöregistret

Vid utredningen har boplatzlämningar framkommit i två av de 31 schakt som togs upp. Lämningarna låg i områdets nordöstra del och framkom inom en 27 x 12 meter stor yta och har registrerats som en ny fornlämning, boplatksområde L2022:6581 (figur 16 och 17). Två av anläggningarna kunde dateras till stenålder, medan en tredje daterades till slutet av vikingatid – högmedeltid. Den senare dateringen framkom i ett av de möjliga stolphål som delundersöktes i områdets nordöstra del. Det gick dock inte att inom ramen för utredningen fastställa om dessa ingått i en huskonstruktion eller om de är samtida.

Årtal	Händelse
1782	Pär Pärsson med hustru bor i Blindkällan.
1783	Omnämns som nyligen uppfört på Storskifteskarta år 1783.
1785	Erik Jönsson med dottern Brita bor i Blindkällan.
1789	Blindkällan utritat på karta över Laga delning från 1789. Torpets exakta läge svårtytt.
1790	Anders Ersson med hustru bor i torpet.
1816	Blindkällan anges vara öde i mantalslängden – enligt husförhörlängden flyttar en familj ut och en annan in.
1830	Torpet anges vara öde i husförhörlängderna åren 1824–1830.
1831–1840	Torpet saknas helt i Husförhörlängderna.
1841	Blindkällan står som "öde" och är överstruket i husförhörlängden. Istället har man skrivit "Christinaholm". Detta sker i samband med att f.d. inspektör Anders Holm och hustrun Christina flyttar in.
1789–1843	Denna period går det inte att koppla samman arkivmaterial med kartmaterial.
1844	På 1844 års karta över Laga skifte redovisas två byggnader på Blindkällans ägor.
1856	Inspektör Holm avliden, Blindkällan tillbaka i längderna igen.
1859	Anders Peter Åström med familj flyttar in, Anders står som ägare.
1866	Johan Eric Jansson och hustru Sofia Karolina Lindgren flyttar in. Johan står som ägare.
1893	Blindkällan arrenderas av Erik Johan Eriksson. Han bor parallellt med Johan och Sofia.
1901	Johan Eric Jansson har dött, Erik Johan Eriksson står som ägare. Endast ett hus är utritat på Härads-ekonomiska kartan från 1897–1901. Vid torpet Fördärvets tidigare läge finns nu ett bönhus utritat.
1910–1925	Två enheter tillhörande Blindkällan redovisas i arkivmaterialen.

Figur 15. Händelser omkring Blindkällan, där arkiv- och kartstudier sammanfattats utifrån datering.

Figur 16. Det nya boplatsområdet i förhållande till omkringliggande lämningar, enligt Kulturmiljöregistret (KMR). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1 500.

Lämningsnr KMR	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning	Undersökningsstatus	Beskrivning av lämning
L2022:6581	Boplatsområde	Fornlämning	Ej undersökt	Boplatsområde, ca 27 x 12 m (NV-SO), bestående av sex stolphål, två kokgropar och en härd. Stolphålen var runda/rundade i plan och 0,25–0,5 m i diam. Tre stolphål, en kokgrop och härdens delundersöktes i samband med utredning 2022. Vid utredningen daterades härdens och ena kokgropen till mellanneolitikum och ett av stolphålen till 1030–1220 e.Kr. Utbredningen är baserad på de påträffade anläggningarna. Möjligen fortsätter boplatser ytterligare norrut.

Figur 17. Det nupptäckta boplatsområdet som framkom vid utredningen enligt Kulturmiljöregistret (KMR).

REFERENSER

Litteratur

BJÖRKLUND, S & HED JAKOBSSON, A. 2015. *Arkeologisk utredning, etapp 1. Ostlänken. Delsträckan Sjösa-Sillekrog, Tystberga, Bogsta och Lästringe socknar, Nyköpings kommun, Södermanlands län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2821.

HJULSTRÖM, B. 2020. *Arkeologisk utredning, etapp 2. Ostlänken. Sträckan Vretstugan – Nyköpings kommungräns, Bogsta, Tystberga och Lästringe socknar, Södermanlands län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3205.

NORRGREN, H. 2022. *Fortsatta utredningar inför Ostlänken. En kompletterande arkeologisk utredning inför Ostlänkens fortsatta planering, Tystberga och Svärta socknar, Nyköpings kommun, Södermanlands län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3518.

Arkiv

ARKIV DIGITAL
Sökning: Bogsta sn, Blindkällan
<http://www.arkivdigital.se/>

Husförhörlängder 1787–1900

Bogsta (D) AI:1 (1787–1802), bild 11/sid 13
AID: v54585.b11.s13, NAD: SE/ULA/10132
till

Bogsta (D) AI:20 (1896–1900), Bild 38/sid 28
AID: v54604.b38.s28, NAD: SE/ULA/10132

Församlingsbok 1900–1925

Bogsta (D) AIIa:1 (1900–1910), bild 440/sid 31
AID: v162964.b440.s31, NAD: SE/ULA/10132
till

Bogsta (D) AIIa:3 (1920–1925), bild 410/sid 31
AID: v162966.b410.s31, NAD: SE/ULA/10132

Dödboken 1823–1861 (sökår 1825–26)

Bogsta (D) C:4 (1823–1861), bild 8/sid 11
AID: v54610.b8.s11, NAD: SE/ULA/10132

RIKSARKIVET, DIGITALA FORSKARSALEN
Sökning: Bogsta sn
<https://sok.riksarkivet.se/digitala-forskarsalen>

Mantalslängder 1640–1820

Södermanlands län, SE/RA/55203/55203.03/99
(1782), bildid: A0006117_00073, sida 134
till

Södermanlands län, SE/RA/55203/55203.03/143
(1820:1), bildid: A0006161_00632, sida 915

Historiskt kartmaterial

<https://historiskakartor.lantmateriet.se/>

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

STORSKIFTE 1769
Bogsta socken, Södermanlands län
Ekla o Nygårds skog
Ekla nr 1–3
Aktbeteckning C8-5:1
Lantmätare Gotthard Vahlström

STORSKIFTE 1783
Bogsta socken, Södermanlands län
Byns öppna skog med tillydande hagar och torp
Ekla nr 1–3
Aktbeteckning C8-5:3
Lantmätare Gotthard Vahlström

LAGA DELNING 1789
Bogsta socken, Södermanlands län
Ladugårdsplatserna samt torpen Norrstugan mfl
Ekla nr 1–3
Aktbeteckning C8-5:4
Lantmätare Erik Åhrberg

LAGA SKIFTE 1844
Bogsta socken, Södermanlands län
Ekla nr 1–3
Aktbeteckning C8-5:6
Lantmätare Jonas Hjelmmerus

LAGA SKIFTE, ÄGOUTBYTE 1845 (1845-09-17)
Nyköping, Nygård 1:1, Södermanlands län
Nyköping Ekla 1:2–4
Aktbeteckning 04-bog-37

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK)

HÄRADSEKONOMISKA kartan 1897–1901
Uppsala län
Bladnamn: Bälinge, 67–21
Rak-id: J112-67-21

Digitala källor

KULTURMILJÖREGISTRET (KMR)

Riksantikvarieämbetets söktjänst (Fornsök) med
alla kända registrerade fornlämningar och övriga
kulturhistoriska lämningar i Sverige

<https://app.raa.se/open/fornsok/>

ORTNAMNSREGISTRET,

INSTITUTET FÖR SPRÅK OCH FOLKMINNEN

Sökning: Fördärvet

<https://www.isof.se/arkiv-och-insamling/digitala-arkivtjanster/ortnamnsregistret>

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3594
Länsstyrelsens diarienummer:	431-1072-2022
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2022-04-27
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Södermanlands län
Företagare:	Trafikverket
Uppdragsnr i KMR:	202200531
Län:	Södermanland
Landskap:	Södermanland
Kommun:	Tystberga
Socken:	Bogsta
Fastighetsbeteckning:	Ekla 1:5
Berörda lämningar, KMR:	L1982:7579, L1982:7546, L1982:7601 L1982:7577, L1982:7636, L2019:830 L2019:829
Nyregistrerade lämningar, KMR:	L2022:6581
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning etapp 2
Utförandetid:	22–24 augusti 2022
Inmätningssystem:	RTK-GPS
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdssystem:	RH2000
Projektledare:	Josefine Låås
Rapportansvarig:	Josefine Låås
Fältpersonal:	Dennis Bernhus, Josefine Låås
Kart- och arkivstudier:	Åsa Berger, Josefine Låås
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetssäkring:	Johan Blidmo
Arkeobotanisk analys:	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
¹⁴ C-analys:	International Chemical Analysis inc., Maryland, USA
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs

BILAGA 1. SCHAKT

Schakt	Objekt	Storlek (m)	Djup (m)	Kontext	Beskrivning
1	Schakt utan indikation	9,5 x 2,8	0,2	-	Schaktet var lokaliserat i slänten, öst om bebyggelsen, strax nedanför en terrasskant som tycks ha anlagts i modern tid och delvis använts som körväg. Torven i schaktet hade ett djup på ca 0,05 m. Under torven framkom silt av tjocklek på ca 0,15 m (matjord). Framkom även en del rundade stenar i schaktet. Undergrunden utgjordes av kompakt lera.
2	Schakt utan indikation	9,8 x 4,6	0,5	100	Under torven, 0,05–0,1 m tjock, bestod fyllningen av en silt med inslag av lera (matjord). I schaktets västra del på ett djup av 0,1 m framkom en störning som gick tvärsöver schaktet, möjligt kabelstråk. På 0,4 m djup framkom en möjlig dräneringsränna löpte från schaktets NV hörn och sträckte sig tvärsöver schaktet till det SÖ hörnet. Undergrunden utgjordes av kompakt lera. I matjorden framkom modernt tegel och porslin av en kaffekopp.
3	Schakt utan indikation	9,1 x 4,4	0,3	101	Schaktet täcktes av en 0,1 m tjock torv och schaktets fyllning bestod av en sandig silt ca 0,15 m tjock (matjord). Undergrunden utgjordes av lera med småsten och inslag av sand. Även i detta schakt framkom en möjlig dräneringsränna som gick i N–S riktning samt fortsättning av den eventuella kabelledning som uppdagades i schakt 2. Även i detta schakt påträffades en del moderna sopor som en krossad potta, tegel och spik.
4	Schakt utan indikation	8,8 x 2,9	0,2	-	Schaktet var lokaliserat längst söderut, upp mot ett impediment samt ett skogsparti. Schaktet bestod av torv på 0,05 m i söder upp till 0,1 m i norr. Under en mycket tunn lins med matjords framkom sedan en sandig lera, vilket tolkades som undergrund.
5	Schakt utan indikation	11,8 x 3,8	0,3–0,4	-	Den överliggande torven var ca 0,1 m tjock och matjorden bestod av en siltig sand med småsten, ca 0,05 m stora. Närmare botten övergick fyllningen till en mer siltig lera, vilket tolkades som undergrund. I schaktets östra del framkom en del kolstänk i matjorden, samt siltfyllda gropar, varvid denna del av schaktet del utvidgades åt norr. Groparna var mycket grunda och tolkades som stenlyft.
6	Schakt utan indikation	9,5 x 2,8	0,2	-	Schaktet bestod av en 0,05 m tjock torv, under torven bestod fyllningen av en sandig silt ner till en kompakt ler med inslag av sand, vilket tolkades som undergrund. I matjorden framkom modernt väggkakel.
7	Schakt utan indikation	9,2 x 3	0,2	-	Torv på 0,05 m tjock, under torven bestod matjorden av en sandig silt ca 0,1–0,15 m tjock. Undergrunden bestod av sandig lera.
8	Schakt med indikation	8,6 x 8,1	0,4	102–107	En torv på 0,05 m tjock täckte schaktet, följt av matjorden som utgjordes av sandig silt. Undergrunden bestod av sandig lera. I botten av schaktet på ett djup av ca 0,4 m ytttrade sig 6 möjliga stolphål. På grund av att stolphål 102 och 103 framkom, vidgades schaktet både åt söder och norr, där de resterande fyra stolphålen framkom. Rundade mörkfärgningar med en diameter på ca 0,4–0,5 m. Tre av dessa stolphål snittades och prover togs (se kontexttabell).
9	Schakt utan indikation	13,6 x 1,6	0,3	-	Schaktet grävdes i utredningsområdets nordöstra sida, cirka 5 m väst om en äldre färdväg (L1982:7636). Torven var 0,05 m tjock och matjorden bestod av sandig silt, ca 0,15 m tjock. Under kom en lerblandad sand ca 0,05 m tjock. Under detta framkom fin svallad sand uppblandad med grus och småsten, ursprungligt strandläge?
10	Schakt med indikation	6,8 x 5,8	0,2–0,3	108–110	Schaktet var lokaliserat ca 10 m söder ifrån schakt 8 och hade en torv som var 0,05–0,1 m tjock, tjockare i öst. Under torven bestod matjorden av siltig mylla ner till undergrund, som bestod av kompakt lera med inslag av sand. I schaktet framkom 2 troliga kokgropar (108, 109) och en hård (110). I schaktet påträffades en nedgrävning som löpte tvärsöver schaktet i V–Ö riktning, möjlig ledningsnedgrävning. Denna skar kokgrop 108 och hård 110. Schaktet breddades åt söder där ytterligare en tydlig kokgrop 109 framkom. Både kokgrop 109 och mörkfärgningen 110 snittades och prover togs (se kontexttabell).
11	Schakt utan indikation	4,5 x 2,9	0,15	-	Mindre schakt i den södra delen av slänten, intill det bergiga skogsparti som löpte i ungefär öst – västlig riktning söder om undersökningsområdet. Torv 0,05 m, matjord 0,1 m och undergrunden bestod av sandig lera.
12	Schakt utan indikation	14,7 x 2,8	0,2–0,6	111	Schaktet bestod av torv 0,1 m, matjord 0,1 m, följt av undergrund bestående av lera. I schaktets östra del framkom ett kraftigt dräneringsdike fyllt med sandig silt och medelstora rundade stenar. Därav det större schaktdjupet i öst, 0,6 m. Möjlig fortsättning av detta dräneringsdike framkom strax norrut i schakt 30 dike 113.

Bilaga 1. Schakt, forts.

Schakt	Objekt	Storlek (m)	Djup (m)	Kontext	Beskrivning
13	Schakt utan indikation	3,8 x 1,5	0,25–0,65	-	Mindre schakt i slänt som var lokaliserat i den nordvästra delen av utredningsområdet, i anslutning till den numer rivna bebyggelsen. Schaktet grävdes dels i syfte att bedöma topografin i denna del av området, då omfattande markingrepp skett i samband med modern bebyggelse. Torv 0,15 m, matjord 0,1 m. Matjorden utgjordes av grusig morän. Djupare partiet av schaktet var lokaliserat i den nordöstra delen, där topografin också sluttar åt öst.
14	Schakt utan indikation	8,2 x 2	0,1–0,4	-	Mindre schakt i den södra delen av slänten, intill det bergiga skogsparti som löpte i ungefär öst – västlig riktning söder om undersökningsområdet. Torven var 0,1 m tjock och i schaktets västra del framkom lerig undergrund direkt under torven. I schaktets östra del låg silt under torven på ca 0,3 m innan den leriga undergrunden framkom.
15	Schakt utan indikation	7,9 x 1,4	0,3	-	Torv ca 0,1 m, ovan matjord bestående av siltig lera, ca 0,1–0,15 m. Undergrunden utgjordes av lera med småsten.
16	Schakt utan indikation	8,3 x 3	0,2	-	Torv 0,05 m, följt av matjord bestående av lerig silt blandat med småsten 0,15 m. Schaktet utvidgades åt nordöst på grund av möjlig mörkfärgning som sedan tolkades som stenlyft. Undergrunden utgjordes av siltig lera.
17	Schakt utan indikation	8,3 x 1,4	0,4	-	Det mest östliga schaktet inom utredningsområdet grävdes där slänten avtagit och marken börjat planas ut. Torv 0,1 m, följt av matjord bestående av siltig lera, 0,2 m tjockt. Undergrunden utgjordes av lera. I schaktet framkom en del modernt tegel, porslin, dörrbeslag och gångjärn.
18	Schakt utan indikation	8,8 x 1,5	0,6	-	Schaktet grävdes i den nordvästra delen av utredningsområdet, i anslutning till den numer rivna bebyggelsen. Under torven som var 0,1 m tjock framkom en lins av asfalt på 0,05 m. Denna följdes av 0,45 m tjocka utfyllnadsmassor med en hel del recenta inslag. Undergrund utgjordes av kompakt lera med inslag av sand. I utfyllnadsmassorna påträffades rester av modernt byggnadsmaterial från raseringen av bebyggelsen, såsom tegel, väggkakel, spik, porslin och glas med mera. I schaktets södra del, som också var dess djupaste del, gick det att se markingrepp där dels den naturliga moränen grävts ur, möjligen i samband med att vägen anlagts (eller underhålls) dels att en vall av grus och matjord sedan påförts. Kanske har detta gjorts i syfte att stärka upp vägbanken och övergången mellan denna och tomtmarken.
19	Schakt utan indikation	8,6 x 1,5	0,4–0,6	-	Schaktet grävdes i den nordvästra delen av utredningsområdet, i anslutning till den numer rivna bebyggelsen och påminde om schakt 18. Under torven som var 0,15 m tjock framkom en lins av asfalt på 0,1–0,15 m. Denna följdes av upp till 0,45 m tjocka utfyllnadsmassor med en hel del recenta inslag. Undergrunden bestod av en fin kompakt sand. I utfyllnadsmassorna påträffades rester av modernt byggnadsmaterial från raseringen av bebyggelsen, såsom tegel, väggkakel, spik, porslin och glas med mera. Schaktet grävdes något djupare i dess södra delen, i syfte att säkerställa och bekräfta att örörd mark uppnåts. Även här syntes markingrepp liknande det i schakt 18.
20	Schakt utan indikation	10 x 1,5	0,2–0,5	-	Schaktet grävdes i den nordvästra delen av utredningsområdet, i anslutning till den numer rivna bebyggelsen. Torv 0,2 m, under torven framkom mycket grus med lera samt en stor mängd rester av modernt byggnadsmaterial från raseringen av bebyggelsen, såsom tegel, väggkakel, spik, porslin och glas med mera. Detta framkom även i alla schakten av det nordvästra utredningsområdet.
21	Schakt utan indikation	4,4 x 1,5	0,2–0,3	-	Torv 0,05–0,08 m, följt av grus ca 0,15 m, med inslag av silt och småsten. Undergrunden utgjordes av grusig morän. Högst troligt är marken bearbetad, både urschaktad och utfylld, vid tidigare tillfälle.
22	Schakt utan indikation	4,6 x 1,8	0,2–0,5	-	Schaktet grävdes i den nordvästra delen av utredningsområdet, i anslutning till den numer rivna bebyggelsen. Samma materialföljd som i schakt 21. Grus med inslag av silt och småsten ned till undergrund som bestod av grusig morän. Schaktet grävdes 0,2 m djupare än schakt 21 för att konstatera den påträffade moderna utfyllnaden.
23	Schakt utan indikation	8,8 x 1,5	0,3	-	Västligaste schaktet på utredningsområdet strax intill en större vändplan. Torv 0,05 m, övergick till en siltig lera med smågrus. Undergrund bestod av grusig morän. Ellledning nedgrävd i schaktets östra hörn.
24	Schakt utan indikation	5,3 x 3,3	0,35–0,5	-	Mindre schakt inom befintlig bebyggelse Blindkällan. I schaktet framkom överst ett 0,15 m tjockt skikt med torv, följt av ett 0,3–0,35 m tjockt matjordslager med recenta inslag såsom glas, porslin och blomkrukor. Undergrunden utgjordes av beige sandig lera.

Bilaga 1. Schakt, forts.

Schakt	Objekt	Storlek (m)	Djup (m)	Kontext	Beskrivning
25	Schakt utan indikation	7,6 x 3,7	0,3–0,5	-	V-format schakt som grävdes inom befintlig bebyggelse Blindkällan. Södra delen av schaktet löpte i NV–SO riktning och den norra delen, som också var något kortare, ungefär i VNV–OSO riktning. I södra delen 0,1–0,15 m torv följt av 0,15–0,25 m tjocka påföda massor bestående av grusblandad matjord med inslag av tegel (även taktegel). Längs västra schaktväggen syntes ledningsnedgrävning under detta, med fyllning bestående av grus och sand. Norra delen endast torv (0,15 m) och grusig matjord med småstenar i (0,15–0,2 m). Undergrunden utgjordes i södra delen av morän, medan norra delen bestod av sandig lera med järnutfällningar. I nordvästra och nordöstra delen av schaktet löpte två ledningsnedgrävningar.
26	Schakt utan indikation	4,5 x 1,5	0,3–0,45	-	Mindre schakt inom befintlig bebyggelse Blindkällan. I schaktet framkom överst ett 0,1 m tjockt skikt med torv, följt av ett 0,2 m tjockt matjordslager med recenta inslag såsom glas, tegel och porslin. Undergrunden utgjordes av beige, sandblandad lera med inslag av järnutfällning.
27	Schakt utan indikation	5,3 x 3,6	0,22–0,6	-	Större schakt inom befintlig bebyggelse Blindkällan. Schaktet var som bredast i södra delen. I schaktet framkom överst ett 0,15–0,2 m tjockt skikt med torv, följt av ett 0,1–0,15 m tjockt matjordslager med recenta inslag såsom glas, porslin och tegel. I hela södra delen av schaktet löpte dels nedgrävningar för dränering, samt ett lednings-schakt i SV delen, vilket uppgick till 0,35 m djup. Dräneringsnedgrävningarna var fyllda med stenar i storlek 0,15–0,3x0,2 m. Dessa snittades för att säkerställa att det inte var del av stensatt fornlämning. Undergrunden utgjordes av beige, kompakt lera.
28	Schakt utan indikation	4,1 x 1,5	0,3–0,55	-	Mindre schakt inom befintlig bebyggelse Blindkällan. I schaktet framkom överst ett 0,15 m tjockt skikt med torv, följt av ett 0,25 m tjockt matjordslager med småsten och recenta inslag såsom glas och tegel. Undergrunden utgjordes av morän med inslag av beige, sandblandad lera. I schaktets östra schaktvägg tangerades lednings-nedgrävning.
29	Schakt utan indikation	5 x 1,5	0,3–0,55	-	Mindre schakt inom befintlig bebyggelse Blindkällan, invid väg. I schaktet framkom överst ett 0,15 m tjockt skikt med gårdsgrus, följt av flera ledningsnedgrävningar med flera olika fyllningar, ca 0,2–0,35 m tjockt. I södra delen utgjordes fyllningarna grus, i östra finsand, i sydvästra och nordvästra delen lerblandat material. Undergrunden utgjordes av beige lera, och syntes främst mellan de olika ledningsnedgrävningarna.
30	Schakt utan indikation	9,5 x 1,7	0,4–0,5	112–113	Mindre schakt i områdets SÖ del. Schaktet grävdes i syfte att förtäta i anslutning till de schakt där anläggningar framkom. I schaktet framkom överst ett 0,15 m tjockt skikt med torv, följt av ett 0,25–0,3 m tjockt matjordslager. I schaktet hittades två nedgrävningar för dränering, vilka fyllts med fint rundade stenar och sandig lera. Sannolikt fortsättning eller del av den dräneringsnedgrävning som fanns i schakt 12 strax söder om detta. Undergrunden utgjordes av beige, sandblandad lera.
31	Schakt utan indikation	11,2 x 4	0,25–0,4	-	Schaktet grävdes som en form av utvidgning av schakt 10. I schaktet framkom överst ett 0,15 m tjockt skikt med torv, följt av ett 0,15–0,2 m tjockt matjordslager. Undergrunden utgjordes av beige, sandblandad lera och morän. I schaktets södra del fortsatte den störning som även fanns i schakt 10 och som skurit två anläggningar.

BILAGA 2. KONTEXTER

Kontext	Objekt	Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Nivå (m. ö. h)	Observationer
100	Recent dike	2	8,5 x 0,45	-	28,2–27,4	Dräneringsdike fylld av små till medelstora rundade stenar 0,1 x 0,1 m stora, som framkom tvärs över i schakt 2 i en väst till östlig riktning. Ej undersökt.
101	Recent dike	3	2,5 x 0,35	-	28,5	Dräneringsdike fylld av små till medelstora rundade stenar 0,1 x 0,1 m stora, som framkom tvärs över i schakt 3 i nord till sydlig riktning. Ej undersökt.
102	Stolphål	8	0,35	0,15	24,5	Möjligt stenskottstolphål av små rundade och kantiga stenar 0,05 m stora. Fyllningen bestod av en mörkfärgad sandig silt med lite kolstänk.
103	Stolphål	8	0,3	-	24,6	Rundat möjligt stolphål, ej undersökt. 1 m nordöst och 0,5 m sydväst om framkom stolphål 102 och 104.
104	Stolphål	8	0,5	0,2	24,7	Möjligt stenskottstolphål av småsten 0,05 m stora. Rundad konformad med fyllning av mörk sandigsilt med kolstänk. ¹⁴ C-daterad till 1030–1220 e.Kr.
105	Stolphål	8	0,4	0,05	24,5	Grunnt möjligt stolphål mörkfärgad sandigsilt med kolstänk och få små stenar.
106	Stolphål	8	0,25	-	24,3	Rundat möjligt stolphål, ej undersökt. 1,6 m nordväst om framkom stolphål 105.
107	Stolphål	8	0,32 x 0,28	-	24,2	Rundat möjligt stolphål, ej undersökt. 2,2 m nordväst om framkom stolphål 103.
108	Kokgrop	10	0,7 x 0,65	-	23	Kokgrop som skurits av sentida störning (även härd 110). Påminde i ytan om delundersökta kokgroppen 109 strax söder om denna.
109	Kokgrop	10	1	0,2	23,1	Skålformad nedgrävning, rund i plan, med fyllning bestående av ljusbrun lerig silt med kolinslag och skörbrända stenar. Materialstorlek ca 0,05–0,23 x 0,12 m, majoriteten omkring ca 0,15 x 0,1 m. De största stenarna var generellt ca 0,2 x 0,15 m. ¹⁴ C-daterad till 3350–3080 f.Kr (90,5%).
110	Härd	10	0,6 x 0,35	0,12	22,5	Möjlig härd, bestod av en fetare svart sandigsilt med rester av kolbitar. Av grävd av en sentida störning, möjligen rörledning. Ca 3 m väster ut framkom två kokgroppar. ¹⁴ C-daterad till 2910–2690 f.Kr.
111	Recent dike	12	11,4 x 2,7	0,4	22,4	Stort dräneringsdike fyllt beige lerig silt och rikligt med små till medelstora rundade stenar ca 0,1–0,15 m stora. Dikets form var något avvikande inom denna del, kanske ska det tolkas som en uppsamlingsplats, som en stenkista för dränering. Snittades för att avgöra dess djup.
112	Recent dike	30	1,5 x 0,8	-	20,6	Dräneringsdike i ungefär N–S riktning. Fyllning med rikligt av små till medelstora rundade stenar 0,1 x 0,1 m stora, som korsade genom östra halvan. Möter sannolikt dike 113 åt väst, kanske även dike 111 åt söder. Ej undersökt.
113	Recent dike	30	3,5 x 0,7	-	21,4	Dräneringsdike i SO–SV riktning. Fyllning av beige lerig silt med små till medelstora rundade stenar 0,1 x 0,1 m stora, som framkom längs med södra schaktväggen. Möter sannolikt dike 112 åt öst, kanske även dike 111 åt söder. Ej undersökt.

BILAGA 3. ARKEOBOTANISK ANALYS

STEFAN GUSTAFSSON, ARKEOLOGIKONSULT

Metod

Proverna floterades i vatten och det använda sållet hade en maskstorlek av 0,2 mm. Det framfloterade materialet lufttorkades för mikroskopering.

Proverna innehöll ingen växtmakrofossil förutom träkol.

Resultat

102:340 – Stolphål

Provet innehöll enbart träkol från ek.

104:341 – Stolphål

Provet innehöll träkol från ask, björk, ek och tall. Kol från ask plockades ut för eventuell ¹⁴C-analys.

109:343 – Kokgrop

Provet innehöll några bitar kol från tall.

110:344 – Härd

Provet innehöll gott om träkol från tall.

BILAGA 4. ¹⁴C-ANALYS

INTERNATIONAL CHEMICAL ANALYSIS INC.
MARYLAND, USA

Resultat (september 2022)

Kontexter:

- 104 – Stolphål
- 109 – Kokgrop
- 110 – Hård

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age
14C-6813	104:341	Charcoal	AAA	910 +/- 40 BP	Cal 1030 - 1220 AD
14C-6814	109:343	Charcoal	AAA	4480 +/- 30 BP	Cal 3350 - 3080 BC (90.5%) Cal 3060 - 3030 BC (4.9%)
14C-6815	110:344	Charcoal	AAA	4230 +/- 30 BP	Cal 2910 - 2850 BC (50.3%) Cal 2810 - 2740 BC (36.1%) Cal 2730 - 2690 BC (9.0%)

- Calibrated ages are attained using INTCAL20.
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3594